



Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

הרב יוסף בנימין צרפתי  
ק"ק ת"ת ספרדים  
אמשטרדם

אסרו חג שבועות ח' סיון תש"פ.  
יום א' לסדר כה תברכו את בני ישראל אמור להם.

לכבוד אישי כהן גדול ומשנהו כס"ף סגן כהן גדול,  
הר"ר דוד הכהן כהן-פירירה והר"ר יעקב בנימין הכהן סונדרפן.

**בענין אם להמשיך לעלות לדוכן באיסנוגה בשבתות אחר יעבור זעם המגיפה  
ובטעם שאין הכהנים נושאים כפיהם כי אם בשבתות ומועדים**

על דבר השאלה כדת מה לעשות בענין ברכת כהנים אחר יעבור זעם המגיפה, האם להמשיך לעלות לדוכן מידי שבת בשבתו או האם לחזור לעלות לדוכן בימים נוראים ושלש רגלים בלבד. דהנה בראשית היו נוהגים כאן לעלות לדוכן בימים נוראים ושלש רגלים בלבד, ובזמן שבתאי צבי החלו לברך את העם מדי שבת בשבתו לפי שהיה משיח לפי טומאיו להכין לב העם לקראת סדר העבודה בבית המקדש כביכול. ואחרי השמדו נסתפקו אם לחזור למנהג הקדמון שלא לברך את העם כי אם בימים טובים להשבית מאנוש זכרו, או אם להמשיך לברך את העם מדי שבת בשבתו כיון שקיימו וקבלו כבר. ונמנו וגמרו שלא להפסיק לברך את העם. ומיהו איכא קלא דלא פסיק שאם יארע שלא יעלו הכהנים לדוכן שבת אחת אזי נתפרדה החבילה וצריכין לחזור למנהג הקדמון שלא לעלות לדוכן כי אם בימים טובים כאשר היה מתחילה. ואם כי לכאורה לא נמצא כתוב כן בשום מקום, מכל מקום קול ההמון הזה גלוי וידוע. ואתם מעידים עליכם שמים וארץ כי כך קיבלתם שמועה זו מאביכם, ואביכם העתיק כן השמועה כפי שהיה מפורסם לכל לפני המלחמה. ומה שהמשיכו הכהנים לעלות לדוכן באיסנוגה אחר המלחמה, היינו כי במשך כל שנות המלחמה היו פה עשרה מישראל גיבורי כח אנשי השם שהיו מתפללים במנין במחתרת בכל יום בבית השמש שלמה מינדיס גטיניו ז"ל ואשתו אלישבע לבית צרפתי ז"ל. והשתא הואיל ומשך המגיפה היו כל הבתי כנסיות בטלין ולא התפללו בצבור בכל המדינה מה שלא היה כן באמשטרדם ארבע מאות שנה, אי"כ הרי נפסק ברכת כהנים ונתפרדה החבילה ושוב אין יכולים לברך את העם כי אם בימים טובים כאשר היה בראשונה. ובאמת המנהג לישא כפים בשבת צריך עיון דהוי דלא כמאן, לא כדעת הבית יוסף (או"ח ס"ס קכ"ח) לישא כפים בכל יום, ולא כדעת הרמ"א (שם סעיף מ"ד) שאין לישא כפים אלא ביום טוב. עכ"ד.

א. החכם כמוה"ר אביר יעקב ששפורטש זצ"ל בשו"ת אהל יעקב (סימן ס"ח דף ע"ב): בהיותו רבה של האמבורג, נשאל ע"י ה"ר יצחק נוניס אינריקיס מפה ק"ק ת"ת בשנת תבכ"ה לפ"ק היא שנת תזכ"ה לפ"ג, כי בבוא השמועות מנביא השקר ומשיחו שבתאי צבי נהגו בקהלה לומר ברכת כהנים בכל שבת מה שלא נהגו מקודם לכן כי אם בימים טובים בלבד. וכל כוונתם היתה לדקדק במצוות בכל מדה טובה לעשותה כהוגן על מנת שיזכו לראות בטוב מלכם ומשיחם. וכאשר נתגלה כעת הטעות המפורסם נראה לקצת מנהיגי הק"ק שטוב הוא לחזור למנהגם הראשון כדי להשבית מאנוש זכרם של כל המטעים מלבד



חילול ה' ותורתו. וקצת מהק"ק מעכבים באמרם דמצות עשה היא וכיון שהחזיקו בה אינם יכולים לחזור ממנה. עד כאן.

והחכם האריך והרחיב בדבר מאד (סימנים ס"ח ס"ט ע"א. מדף ע"ב: עד דף ע"ט.), וסיכום דבריו, כי מי זה אשר תהיה קלה בעיניו ברכת כהנים ח"ו שברכת כהנים מצות עשה המחוייבת בכל יום, וכל שאפשר לעשותה בכל יום מה טוב ומה נעים. ובפרט שאין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו וא"כ מי הוא אשר לא יחפוץ בברכה בכל יום שהוא אומר ואני אברכם כהנים מברכים לישראל והקב"ה מברך על ידם. ואם לא נתקנה על אותה פניה יישר כחם.

אך לעת כזאת אשר נהגו לאמרה מדי שבת בשבתו על כוונה ופניה ההיא הנמצאת מוטעית, נראה לי יותר טוב ונכון לחזור לאיתנם הראשון, הואיל ובא על ידו ונמצא נביא שקר אין לנו חפץ במנהג זה כל שאין בו ביטול עשה בידיים, שהרי הכהנים אינם עוברים על מצותם אלא א"כ יהיו נקראים שנאמר אמור להם כד יימרון להון. ומתנאי הברכה שמחת הלב אשר על זה נקבעה הלכה במנהג הקודם לאמרה בימים טובים בלבד שהכהנים בשמחה, וא"כ כעת אשר נאסף שמחה וגיל מכל בית ישראל מה ברכה שייך לומר כעת. ואם על הבהמה שלא חטאה אמרה תורה ואת הבהמה תהרוגו לכדי שלא יאמרו זאת היא שנתקל פלוני על ידה, מכל שכן זה שחטא והחטיא את הרבים ונתקלו על ידו אין ראוי לזכותו בשום מצוה. ומסית ומדיח אסור ללמד עליו זכות וכל שכן לגלגל זכות על ידו. ואסור ללמוד תורה מאדם רשע ואם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו. ואסור לומר שמועה מפי אדם רשע ואע"ג דכיון את ההלכה שמא יבוא ללמוד מעשיו, שהרי נענש ר' מאיר דגמר שמעתתא מאחר. ואם באנו להחמיר במנהג זה החדש לאומרה בכל יום, נמצאת מקיל בכולהו חומרי משום דרכי שלום או משום כבוד צבור או מטעם מנהג קבוע קדמון שלא שלאמרה, ונמצא חומרו של מנהג זה קולו.

אשר מכל זה פשוט דדעת המחזיקים במנהג הראשון נכונה ומוטעמת כפי הדת, אם לא שיסכימו כולם לחדש מנהגם לאומרה, ואפילו הכי אין דעתי נוחה לחדש שום דבר כעת על ידי פניה זו. ודי לנו עכשיו לאמרה בימים טובים ולאחר מכאן אם ירצו לומר אותה בכל שבת ובכל יום יישר כחם, דאז אם יבא זכרונו של המטעה המסית יבא זכרון קלקולו גם כן ויאמרו פעם אחת נתקן על ידו ונתבטל ומזכירין אותו לגנאי ואיכא היכרא דלא נתקן על ידו. ושוב הניף ידו שנית וכתב שהואיל והשואל שלח השאלה אף למקומות אחרים אחוה דעי גם אני. ומעיד אני עלי שמים וארץ שלא נתכונתי לנגד החכם השלם החסיד כמוהר"ר יצחק אבוהב נר"ו חלילה. ואף אם הוא רבה דעמיה מדברנא דאומתיה אף אנו ברוך ה'. עכת"ד.

ונמצא דעת החכם כמוהר"ר יצחק אבוהב זצ"ל שהיה אז מרא דאתרא, שהואיל והחזיקו בברכת כהנים אינם יכולים לחזור שמצות עשה היא. והורה כן הלכה למעשה ועשו על פיו, וכמ"ש בקיצור ציצת נובל צבי (דף קי"ג. ד"ה הא) וז"ל שק"ק אמשטרדם החזיקו במנהגם ולא רפו ממנו. עכ"ל. ודעת החכם כמוהר"ר יעקב ששפורטש זצ"ל שהואיל והמצוה באה על ידי נביא שקר, צריך לחזור לאיתנם הראשון, שאין כאן ביטול עשה בידיים.

ושלחו מתם שני כתבים המכחישים זה את זה אל מרן החב"ב זצ"ל להכריע ביניהם, וזה הדבר אשר השיב בספרו שיירי כנסת הגדולה (הגב"י או"ח סימן קכ"ח אות כ"ח) וז"ל נשאלתי על עיר שנוהגין שלא היו הכהנים נושאים כפיהם כי אם בג' רגלים ובראש השנה ויום הכפורים, ועל סבה ראו חכמים שבאותה העיר להנהיג שישאו הכהנים כפיהם אף בשבת, והפרנסים המנהיגים את הצבור קבלו את המנהג בסבר פנים יפות. אחר זמן



נתבטלה הסבה ורצו הפרנסים לחזור למנהגם הראשון, באמרם שכיון שנבטלה הסבה וגם יש טורח צבור ראוי לחזור לאיתנם ולמנהגם הראשון. והחכמים אומרים שמאחר שמן הדין יש לכהנים לישא את כפיהם אסור להחזירם למנהגם הראשון, למי שומעין. והשבת, דאף על פי שיש כאן מחלוקת אינו מן הראוי לחזור למנהגם הראשון ולנדנד עצמם מהמנהג שנוהגים כעת, ומי יתן ינהגו לישא את כפיהם בכל יום. ובתשובה (חא"ח סימן רכ"א) הארכתי בטעמו של דבר. עכ"ל. והביאו דבריו בסדור בית מנוחה (דף קנ"א. אות ב') ובספר ברית כהונה (או"ח מערכת נ' אות א') ובספר כף החיים (או"ח סי' קכ"ח אות רע"ד) ובשו"ת שבט הלוי (חלק ד' סימן ע'). ודברי האהל יעקב הביאם האדמו"ר מסאטמאר זי"ע בספר ויואל משה (מאמר לשה"ק אות כ"ו דף תכ"ט). עיין שם.

והנה שו"ת בעי חיי על אורח חיים לא זכינו לאורו לידע טעמו של דבר, ומה אנו מה חיינו להכניס ראשנו בין שני הרים גדולים. ברם בברכות (דף כ"ב). אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כהני תלת סבי. כרבי אלעאי בראשית הגז, כרבי יאשיה בכלאים, כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה. כרבי אלעאי בראשית הגז, דתניא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ. כרבי יאשיה בכלאים, כדכתיב (דברים כ"ב, ט') לא תזרע כרמך כלאים, רבי יאשיה אומר לעולם אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה, דתניא רבי יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה. תניא רבי יהודה בן בתירא היה אומר, אין דברי תורה מקבלין טומאה. מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירא. אמר ליה, בני פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר (ירמיה כ"ג, כ"ט) הלא כה דברי כאש נאם ה', מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה.

ובתוספות הרא"ש (שם) וז"ל כר' יהודה בן בתירא בטבילה. הקשה הראב"ד כיון דתקנת עזרא הוא היכי אתי ר' יהודה בן בתירא ומבטל לה. ותירץ דלא פשטה אותה גזרה ברוב ישראל ואתא ר' יהודה בן בתירא והחזיק בידיהו וקראוה על שמו. עכ"ל. וא"כ הכא נמי דכותה, שהואיל ולא פשט בישראל לישא כפים בכל שבת עד דאתא פלוני והחזיקו בידם, אכן נקרא על שמו, וכדברי החכם ששפורטש. ואף על פי כן אין הברכת כהנים מקבל טומאה ח"ו ולית לן בה, וכדברי החכם אבוהב.

**ב.** והנה בשו"ת ציץ אליעזר (חלק ה' סימן י"ז) נשאל בדבר ישראל שרוצה לנסוע לשם מסחר ולדור באספמיה (ספרד), אם מותר לו ללכת לאחר החרם והשבועה שנשבעו המגורשים בשעה שגורשו ע"י ממשלת הרשע והזדון וקבלו עליהם ועל זרעם שלא יכנסו לארץ זו. והשיב וז"ל והנה מה שהנך כותב כ"כ בפשיטות על אודות החרם הנז', בטח שאבת זה רק מהנשמע והמקובל כך מקלא דלא פסיק מאבות לבנים דור אחר דור. כי כידוע גם מאידך גיסא, לא מצאו חכמי הדורות כתוב דבר זה עלי ספר, ומדי פעם מתיגעים חכמים וחוקרים למצוא מקור לכך וקצרה ידים מלהשיג. גם כותבי תולדות ישראל אינם מזכירים מכך, ומפליא הדבר במיוחד על שהאברבנאל שהיה בראש הגולים ההם ומספר בהקדמת ספריו באריכות מהציאה מספרד ובכל זאת אינו מזכיר אף ברמז מהכרזת חרם כזה. כן לא מוזכר מזה בספרים המפורסמים כשבט יהודה, סדר הדורות, ספר יוחסין, שלשלת הקבלה, אשר כרגיל אינם מדלגים על שום אגדה מהלכת. ושאלתי על כך גם ליודעים ובקיאים בהיסטוריה ולא ידעו לענות לי ולהראות לי איזה מקור לכך.

משום כך עלה בדעתי בהשקפה ראשונה, לגשת לברר מתוך דברי הפוסקים ז"ל מה הדין נותן על כגון דא שלא ידוע בבירור אם היתה בכלל הסכמה לכך, ואם כן היתה, אם היה זה רק בדרך הסכמה בלבד או גם בחרם ושבועה. ואם היה גם בחרם ושבועה, אם הוכרז ונגזר



זה במפורש גם על זרעם אחריהם, כי אם היה נאמר אפילו בלשון אשר איננו פה אפשר לפרש הכוונה רק על אלו שהיו בחיים ורק לא נמצאו באותו מעמד, אבל לא על אלו שלא נולדו עדנה. עיין על כגון זה בשו"ת מים רבים (חיו"ד סי' ס"ג). ועיין גם בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק חיו"ד סי' ס"ח ד"ה ומעתה) ועוד. וכן אם התנו מפורש שלא ניתן להיתר, ואם היה עד זמן מוגבל. גם אפילו אילו היה מין חרם כזה הרי אין אתנו יודע עד מה טעמו ונימוקו, באין לפנינו נוסחת החרמים, ואולי כבר נתבטלה הסיבה שבגללה גזרו החרם. דהרי מאז ועד היום באו כבר חליפות ותמורות בצורת השלטון דשם. וישנם לדאבונינו מדינות וארצות שעלו ברשעותם פי כמה ממדינת ספרד, ובמיוחד ארץ גרמניה אשר איה סופר ואיה שוקל אשר יוכל לתנות מה שעשו לנו רשעי עולם דשם. וכן כיוצא בזה הרבה ספיקות וספק ספיקות שישנם בקשר לכגון גזירות וחרמות כאלה, כמדובר על כך באריכות בספרי הפוסקים. באופן שהיה יוצא לנו שהרוצה להגר לשם יוכל להתברך בלבבו ולומר שלום יהיה לי כי לא קים לי מחלות הסכמה או חרם או שבועה כזאת. ועיין בספרי הלכות מדינה (חלק ג' שער ז') מה שהארכתי בע"ה בדיני תקנות והסכמות ציבור בכללותם ובפרטי הלכותיהם. עיין שם.

אבל אחרי שובי נחמתי. כי חוששני מאד משום מנהג ישראל תורה וקול המון שהוא כקול שדי, דהרי בקרב ההמונים נפוצה מאד האגדה המקובלת הזאת שגולי ספרד עשו הסכמה על כך, וחששו לה דור אחר דור. לכן על כגון דא יש לומר הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן, ואין להתיר בשופי לשואל על ישיבת קבע בספרד, ובמיוחד אם השואל ספרדי מגזע יוצאי גולי ספרד. כי מאז חתימת התלמוד אין ביכלת בית דין של מדינה אחת לגזור על מדינה אחרת כמבואר בהקדמת הרמב"ם לספר הי"ד ושו"ת ריב"ש (סי' רע"ו) ועוד, אם לא בקבלו עליהו ראשי בני המדינה האחרת, והדברים ידועים.

ובשאלו על כך למע"כ הראש"ל הרב הראשי לישראל הגרב"צ עוזיאל שליט"א [זצ"ל] אם ידוע לו על איזה מקור להסכמה לבלי שוב לספרד, השיב לי שאמנם אין שום מקור לכך, אבל יודע הנהו שכך מקובל הדבר איש מפי איש שהספרדים מקפידים מימים ימימה לשמור לבלי לעבור על הסכמה מקובלת זאת. והוסיף לומר, כי אמנם יודע הנהו שישנם מיעוט ספרדים ישראלים הגרים כעת בספרד, אבל מדי פעם כשפונים משם בבקשה לשלוח אליהם משרתי קדש משתמטים תמיד מלשלוח להם. בשמעו כזאת נתחזקה אצלי ביותר דעתי הנ"ל שלא להתיר למעשה.

גם הלום ראיתי בספר נר המערב לתולדות ישראל במארוקו לידידי הגרי"מ טולידאנו שליט"א [זצ"ל] הרב הראש"י לת"א - יפו (בעמוד ע"ה בהערה אות ט') שכותב בקשר להשתלשלות שם משפחתו כדברים האלה. אכן אבותינו ספרו לנו כי מפני שבני המשפחה הזאת גזרו חרם על עצמם לבלי שוב עוד לספרד קראו להם מאז טולידא - נו, לאמר טולידו - לא בשפה הספרדית, ע"ש. והנה גם מבין ריסי אגדה זאת מתאמת אצלנו שאמנם קבלו עליהם גולי ספרד איזה חרם שהוא מבלי שוב לספרד אם באופן קיבוצי ואם באופן משפחתי ע"י משפחות משפחות.

ואסתעיין כעת מילתא בידן למצוא כמעט גילוי מילתא מפורשת על היות הסכמה לכך בספר אחד מגדולי הפוסקים שחי קרוב לזמנם של גולי ספרד, והוא בשו"ת מבי"ט (ח"א סי' ש"ז) וכו'. והגאון המבי"ט ז"ל בבררו בדברי תשובתו דין של רש"אין בני העיר להסיע על קיצותו, ודין קהלות נפרדות, ובמקום דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי, סיכס וכתב בתוך דבריו כלשון הזה וכו', אבל בין קהל איטלייא לארגון הוא ידוע כי לעולם לא יבוא שום איטלייאנו שהלך לארגון ונולד שם הוא ואביו כי אין שם יהודים בארגון זה שבעים שנה ואנו בטוחים שלא יאהל עוד שם יהודי כי האל יתברך הוא מקבץ נדחי עמו ישראל לא"י בזמן קרוב,



עכ"ל. ונדמה כי כל מעיין ישר מדי קראו דברים אלה של המבי"ט ירגיש מיד, כי אכן מהסכמה כללית שלא לשוב עוד עד עולם לאראגון הוא המדובר בכאן, כי הרי המבי"ט כותב בבירור ובפשטות על הידוע כי לעולם לא יבוא שום איטליאנו וכו', ומאין ידעו על כך אם לא שקדמה כבר קבלה לכך, וכמו כן מאין אנו בטוחים בהביטחות של המבי"ט שלא יאהל עוד שם יהודי אם לא שהחרימו על כך מקדמת דנא וכו'. בכבוד ובהוקרה אליעזר יהודא וולדינברג. עכ"ל.

ובשו"ת יביע אומר (ח"י יו"ד סי' י"ד) וז"ל בהיות ונתבקשתי מראשי הקהלה בספרד לבקר אצלם ולחנוך את בית הספר היהודי בעיר מדריד, נתתי אל לבי לדון בדבר השמועה שבשעה שגורשו והוגלו יהודי ספרד משם בשנת רנ"ב, קבלו עליהם וגזרו בחרם שלא לשוב עוד לאדמת ספרד, אבל לא מצאנו דבר זה בספרים. עכ"ל. והרב הביא דברי רבנו יהודה החסיד ז"ל בספר חסידים (סימן תכ"ד) שכתב בזה"ל בעיר אחת היה שר רשע והיה רוצה להעביר היהודים שבעיר מן הדת וברחו, ואמרו הקהילות לגזור חרם שלא ידור יהודי עוד בעירו לעולם, ואמר להם החכם אל תתנו מכשול לפני דורות הבאים אחרינו, אלא תגזרו לזמן שהשר בחיים. ע"כ. והאריך הרחיב בהלכות חרם וספק חרם כי ד' ה' הטובה עליו. וזאת הלכה העלה וז"ל מסקנא דדינא שמותר לבקר בספרד, משום שלא נתברר כלל שהיה חרם כל שהוא בזה ממגורשי ספרד, ובכהאי גוונא סמכינן ע"ד מהריב"ל (ח"ב סי' ע"א) והרב משפט צדק (ח"ב סי' ד') והרב משפטי שמואל (סי' ס"ה) שספק חרם להקל. וכן הסכים הרב שער אפרים (סוף סי' קי"ב). ואפילו לדעת מהראנ"ח (סימן כ"ה) דס"ל שגם בזה י"ל ספק חרם להחמיר, בני"ד שיש ספק ספיקא, שמא לא היה חרם, ואת"ל שהיה חרם שמא לא גזרו אלא על עצמם שלא לשוב לספרד, ולא גזרו על כל יהודי העולם. ואת"ל שגזרו על כל יהודי העולם שמא לא גזרו אלא על החוזרים להשתקע שם, ולא ביקור בעלמא. הילכך עשיתי מעשה ובקרתי במדריד בירת ספרד. עכ"ל. קחנו משם.

ג. והשתא נהדר אנפין למסורת שבידכם מאבותיכם הנ"ל, שאם יארע שלא יעלו הכהנים לדוכן שבת אחת אזי נתפרדה החבילה וצריכין לחזור למנהג הקדמון שלא לעלות לדוכן כי אם בימים נוראים וימים טובים כאשר היה מתחילה. עכ"ד. הנה כיון שמאידך גיסא לא נמצא כתוב דבר זה עלי ספר, וגם הכתר שם טוב (ח"א דף רכ"ב-רכ"ז) שהאריך בדנא פתגם לא העלה כן על דל שפתיו, א"כ אותו קלא דלא פסיק אין לו תורת ודאי אלא תורת ספק כנ"ל. ואם במקום ספק חרם ושבועה יש מקום להקל כנ"ל, א"כ במקום שאין כאן אלא ספק הסכמה, ומכל שכן שמנגד יש כאן ביטול שלשה עשין מדי שבת בשבתו, על אחת כמה וכמה שאין שומעין לחוש בשביל קול הברה בעלמא.

ועוד שאם נקבל הקבלה, צריך לומר שהחכם אבוהב והחכם ששפורטש פליגי בתרתי מן הקצה אל הקצה. שלדעת החכם אבוהב אסור להפסיק מלברך הכהנים את העם ואם הפסיקו חוזרין למנהג הקדמון. ולדעת החכם ששפורטש להיפך, אסור להמשיך לברך הכהנים את העם ואם הפסיקו יישר כחם לחדש לברך בכל שבת ובכל יום. ובאמת אין הדברים מתקבלין על הלב. שאם פירוש הקבלה פשוטו כמשמעו שאם הפסיקו שבת אחת נתפרדה החבילה וצריכים לחזור למנהג הראשון. הלא דברים קל וחומר, אם לדעת החכם ששפורטש אם הפסיקו יכולים אחר כך לחדש לברך בכל שבת ובכל יום, על אחת כמה וכמה לדעת החכם אבוהב אם הפסיקו יכולים לחדש לברך. ואם נפרש הקבלה שאם הפסיקו שבת אחת נתפרדה החבילה וצריכים החכם והכהנים והעם לחדש לברך. הלא זיל בתר טעמא, מאחר שאסור לחזור למנהג הראשון כיון שמן הדין הכהנים נושאים כפיהם וקימו וקבלו היהודים, א"כ אפילו הפסיקו שבת אחת, היכן הלך הדין שהכהנים נושאים כפיהם ואסור לחזור למנהג הראשון.



ואלא מאי, על כרחך צריך לפרש הקבלה שהסכימו כן לפשרה בעלמא לפייס את המתנגדים מפני דרכי שלום. וא"כ אפילו אם נקבל הקבלה אכתי יש להסתפק שמא לא תקנו כן אלא כל זמן ששבתאי צבי קים, והוא בחטאו מת ביום כיפור שנת תל"ז. ושמא לא תקנו כן אלא כל זמן שהטועים אחריו קימים ולא לבניהם אחריהם, וכבר מתו כל הדור ההוא. ושמא לא תקנו כן אלא בבית הכנסת הראשון שהוא מקום שטעו אחריו אבל לא בשינוי מקום בבית הכנסת האחרון, וא"כ אינו ענין לאיסנוגה שנבנה בשנות בית"ד. ואפילו אם נפרש שהסכימו כן עד יבוא ינון, שמא אחרי מות קדושים החכם אבוהב זצ"ל ביום ז"ך אדר ב' שנת תנ"ג שנתמנה אחריו החכם ששפורטש זצ"ל עד שעלה בסערה השמימה ביום ד' אייר תנ"ח, שמא החכם ששפורטש לשיטתו וכל הקהל הקדוש הסכימו לחדש המנהג לברך ברכת כהנים בכל שבת. ושמא דוקא אם הפסיקו שבת אחת שוגג או מזיד אבל לא על ידי אונס כמו דבר בעיר. וא"כ אפילו אם נקבל הקבלה יש כאן כמה וכמה ספיקות ולית דין צריך בשש שאחר שתעצר המגפה ונחזור להתפלל בצבור בע"ה, צריכים הכהנים להמשיך לעלות לדוכן מידי שבת בשבתו ואדרבה יישר כחם.

והנה אפילו שאביכם אמש אמר אליכם אותם קול דברים לאמר, אין להחזיק באמרם (שבת דף נ"ו.) רבי דאתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד באמתלא של מכבדו בחייו ומכבדו במותו (קידושין דף ל"א:). שהרי לא ציוה לכם על העתיד אלא סיפר לכם על העבר, וכתבו התוספות (בב"ב דף קמ"ט. ד"ה דקא) וז"ל ותירץ הר"ר יצחק ב"ר מאיר דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דאמר תנו מנה זה לפלוני, אבל היכא דאמר מנה זה לפלוני ולא אמר תנו, כל כי האי גוונא לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת. עכ"ל. ואדרבה לא ניחא להו לאבהתכון בעלמא דקשוט דליעבדו בניהון שלא כדן בעלמא הדין. וכמ"ש רבנו חיים פאלאגיי ז"י"ע בספר צוואה מחיים (אות י"ו) וז"ל (בהשמטות) שאם נראה לאיזה חכם מבין עם תלמיד בספרי חיים, והוקשה לו איזה קושיא ואיזה סתירה על דבר אמת וענוה צדק בלי שום קנטור, איני מקפיד על זה כלל, כי האמת יותר אהובה אצלנו. וגם בני אחרי הי"ו, מלבד שלא יקפידו בזה על כבודי, אם יאמר איזה חכם דבר אמת כנגדי והדין עמו, שיהיו מודים לו מודים דרבנן. וכמה בני אדם שהם מקפידים הרבה בזה, על אשר יצא איזה חכם ורב ולמד ולימד באיזה דין והוראה, והראה לאחרים שהרב שקודם לו שהתיר אותו דבר רבו האוסרים והחולקים עליו וצריך להיות מהתיר לאסור, והם מקפידים ומתפעלים הרבה על הדבר הזה שאין זה כבוד הרב שמת. וכשאני לעצמי לא נכון לעשות כן, כי לא ניחא ליה להרב ז"ל שהוא בעלמא דקשוט שיעשו כהוראתו בדבר שאין הלכה כמותו. ובעולם הבא לא יש דיין נצח. עכ"ל.

ד. והנה בנאום הפתיחה לכנס הרבנים והדיינים שעל ידי מרכז רבני אירופה במדריד אשר בספרד, ביום י"א חשוון תשס"ח, אמרתי לפשוט הספק אם החרימו שלא לשוב עוד לספרד או לא בס"ד. כי הנה ודאי קלא דלא פסיק של כל ישראל קדושים מגורשי ספרד בכל הארצות אשר נפוצו במ אית ביה ממשא, אלא שאין הקול קול יעקב אלא הידים ידי עשו, שלא אבותינו ורבותינו ני"ע החרימו עלינו בחרם, אלא מלכיהם ימ"ש גזרו עלינו לאסר אסר. שכך מצאתי כתוב אלה הדברים בצו הגירוש על ידי המלך פירנאנדו ואיזבל המלכה שם רשעים ירקב מיום 31 מארסו 1492 ואלו הן: כיון שרבים מעמי הארץ מתייהדים על כן הסכמנו לצוות לגרש את כל היהודים והיהודיות מכל מדינות מלכותנו ושלא ישובו הנה עוד לעולם והעובר על הפקודים אחת דתו להמית. עכ"ל. ומקום הניחו לי. וכמו כן אמרתי כי פירוש שם טולידאנו אינו טולידו לא אלא מטולידו. וכן שם מרציאנו אינו מרציאה לא אלא ממרציאה. כמו שמתרגמין מקאשטיליאי קאשטיליאנוס בלשון רבים וקאשטיליאנו בלשון יחיד. ושמחיו כל השומעים.



והאיר ה' את עיני כי אף בנדון דידן כן הדבר הזה. כי באמת הך קלא דלא פסיק אית ביה ממשא, אלא שאין הקול קול אמשטרדם אלא הקול קול האג. ומנא אמינא לה. דהנה בתשובת החכם שלמה רודריגז פירירה זצ"ל אשר היא ל'ו נדפסיה בספר היובל להרב אהרן שוסטר (עמוד 60-61) כתב וז"ל טרם כל אדבר על ברכת כהנים. באמשטרדם בק"ק של הספרדים הכהנים נושאים כפיהם בכל שבת בשחרית. המנהג הזה מצא מקורו בעת שבת צבי כי בקהלה הזאת היו רבים מאמינים בו ולסימן שהגאולה השלמה מהרה לבוא התקינו המנהג הזה ולא זו ממקומו עד הנה. ואין אצלנו הספרדים המנהג שהכהנים נושאים כפיהם במוסף לא בשבת ולא ביום טוב בלבד ביום הכפורים כהנים נושאים כפיהם ג' פעמים ביום בשחרית במוסף ובנעילה שלא כמנהג האשכנזים שנושאים כפיהם רק ביום טוב וביום הכפורים בשחרית ובמוסף.

ונשיאת כפים הואיל ואתא לדידן נימא בהו מילתא. בקהלת האשכנזים בהאג בהולנד הכהנים היו גם כן נושאים כפיהם מדי שבת בשבתו ודוקא בתפלת מוסף. המנהג הזה מאורע בעת שהיה חולירע בעיר. ויהי אחרי המגפה נמשך המנהג עד המלחמה העולמית השנית אמנם בהגבלה אחת והיא: אם יארע אפילו פעם אחת שאין כהן או לוי בבית הכנסת יבטל המנהג. וזכורני כי אירע בשבת אחת שראו אחר השמונה עשרה של שחרית שאין שם כהן אז מהרו ורצו לקרא כהן אחד שגר קרוב בשכונת בית הכנסת כדי שלא יבטל המנהג. וראיתי בארגנטינא אצל הספרדים המנהג שהכהנים נושאים כפיהם בכל יום ויום. עכ"ל.

ומעשה האג כך היה. בשנת 1866 למנינם היה מגפת חול"י ר"ע בכל המדינה ואז תיקן הגאון רבי יששכר בעריש בערענשטיין זצ"ל רב ואב"ד האג לומר ברכת כהנים לסגולה, וכמבואר בס' כף החיים (סי' קכ"ח אות ע"ר) עיין שם. ויהי אחרי המגפה קבע שלא להפסיק לברך את העם עד אשר יארע שלא יהיה כהן בבית הכנסת ויתבטל מאליו. וכך נמשך שם המנהג לישא כפים שבעים וחמש שנים עד המלחמה. והנה מאז החל החול"י ר"ע עד המלחמה עברו שנות דור דורים, ועל כן נשתרבב להקיש אמשטרדם להאג, שאף כאן כביכול המשיכו לומר ברכת כהנים שלא להפסיק ואם יארע שיתבטל צריך לחזור למנהג הקדמון. ובבבא בתרא (דף ט"ז). שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאויב. ואדרבה מדברי החכם רודריגז פירירה מוכח להדיא, שאותה הגבלה לא היתה אלא בהאג ולא באמשטרדם. ועורבא פרח וקלא ברח. ונחה שקטה כל האר"ש. ותו לא מידי.

ומיהו הרב ציץ אליעזר הנ"ל יפה חשש להתיר לשוב ולדור לספרד מפני קול המון כקול שדי, וכמבואר בספר עלי תמר סוכה (פ"ג הי"ב סוף ד"ה לשון תורה) וז"ל ברור כי שיחות גלויות ישראל לתפוצותיו תורה. שכן מצאתי כתוב בדרשות החכם כמוה"ר שאול הלוי מורטירא זי"ע כתיבת יד (ע' בס' Exile in Amsterdam דפים 303-304 וכן 520-521 ועוד) כי מורנו הרב המלך שאול השמיע קול זעקה גדולה ומרה מנהמת לבו לב טהור שאסור מן הדין לחזור מאמשטרדם לספרד ופורטוגל ח"ו. וטעמו ונימוקו עמו כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות (שם) וז"ל ולפיכך תדע לך שכל עיר של אומה שיהיה להם בה בית תיפלה שהיא בית עבודת כוכבים, בלא ספק אותה העיר אסור לעבור בה בכוונה וכל שכן לדור בה. אבל אנחנו תחת ידיהם בעונותינו ושוכנים בארצם אנוסים ונתקיים בנו מה שנאמר (דברים ד', כ"ח) ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן. עכ"ל. ואיך תעשה הרעה הגדולה הזאת לעזוב מקור מים חיים עיר גדולה לאלהים להביט מאחריך מאין באת ללכת לעבוד אלהים אחרים בעבור בצע כסף וזהב ח"ו. והלא אדרבה צריך לקום לברוח משם לבית אל וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (הלי דעות פ"ו הי"א) וז"ל אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים. ואם אינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות ישב לבדו יחידי כענין שנאמר (איכה ג', כ"ח) ישב



בדד וידום. ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישוב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע, יצא למערות ולחוחים ולמדברות<sup>1</sup> ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר (ירמיה ט', א') מי יתנני במדבר מלון אורחים. עכ"ל.

ה. ובעיקר המנהג לישא כפים בשבת. הנה כן המנהג פשוט ברוב ערי איטליה וכמ"ש רבנו ישמעאל הכהן זצ"ל בשו"ת זרע אמת (ח"ג סימן י"ב) שרוב קהילות איטליה נוהגים לברך בשבת, ובחול אינם נושאים כפים בשום קהל. וכן העיד בגדלו מרן החיד"א זצ"ל בשו"ת יוסף אומץ (סימן ע') כי בערים האל אין אומרים ברכת כהנים כל יום אלא בשבת או ברגל. עכ"ל. ובס' כתר שם טוב (ח"א דף רכ"ב) כתב שכן המנהג בערי מארוקו. וכ"כ בס' זה השולחן (הובא בס' מגן אבות הנ"ל) שכן המנהג באלג'יר. וכ"כ בס' ברית כהונה (מערכת נ' אות א') שכן המנהג בגירבא. ואמנם בס' מגן אבות (או"ח סי' קכ"ח דף ק"ט והערה 71) כתב שהמנהג במרוקו לעלות לדוכן בכל יום. אבל ברשימת מנהגי טיטואן שם (דף תכ"ה אות כ"ג) וז"ל לא נהגו לישא כפים בכל יום רק בשבתות וימים טובים. עכ"ל. וכן ראיתי המנהג פשוט בעיר ואם בישראל שאלוניקי. ואסדר פרשתא דא. וזה החלי בעזר צורי וגואלי.

הנה הבית יוסף (או"ח סוף סימן קכ"ח) וז"ל כתב האגור (סימן קע"ו) שנשאל מהר"י מולך למה אין הכהנים נושאים כפיהם בכל יום מאחר שהוא מצות עשה. והשיב מפני שמנהג הכהנים לטבול קודם כמו שכתוב בהגהות מיימוניות ובכל יום קשה להם לטבול בחורף ולכן עלה המנהג דוקא ביום טוב. וגם מטעם ביטול מלאכה. וכשהכהן אינו נקרא אינו עובר. עכ"ל. דחק עצמו לקיים מנהג מקומו ואינו מספיק. כי מה שכתב מפני שנוהגים לטבול קודם האי חומרא דאתי לידי קולא היא ותלי תניא בדלא תניא, שהרי טבילה לנשיאת כפים לא הוזכרה בתלמוד ואם הם נהגו להחמיר ולטבול למה יבטלו בשביל כך שלש עשה בכל יום. ואף על פי שאינו עובר אלא אם כן נקרא, מכל מקום מוטב להם שיקיימו שלש עשה בכל יום ולא יטבלו כיון שאינם מחוייבים משיטבלו ועל ידי כן יניחו מלקיים שלש עשה בכל יום. וישר כחם של בני ארץ ישראל וכל מלכות מצרים שנושאים כפיהם בכל יום ואינם טובלים לנשיאת כפים. עכ"ל.

ובדרכי משה (שם אות כ"א) וז"ל ואני אומר כי הטעם שחשבו הם לטפל הוא העיקר. כי מחמת ביטול מלאכה לעם שבאלו הארצות שהכהנים והעם טרודין במחייתן בגלותן ואין להם לפרנס בני ביתם כי אם הלחם אשר ילקטו בזיעת אפס דבר יום ביומו והם טרודין למחייתן ואינם שרויים בשמחה לכן אין נושאים כפיהם ביום שיש בו ביטול מלאכה לעם. ואף בשבת אינן נושאים כפיהם מפני שטרודים במחשבתם והרהורים על מעשה ידיהם שעברו ושעתידים להיות וינוח גופם קצת מעמלם ואינם שרויים כל כך בשמחה כמו ביום

<sup>1</sup> ידוע מה שאמר מרן החזון איש זצ"ל שבזמנינו החדרים והישיבות הם המערות והמדברות. ומצאתי מקור לדברי קדשו מלשון ביאור הגר"א יו"ד (סימן קט"ז, ה') ע"ד הרמ"א (שם) וז"ל עוד כתבו הקדמונים שיש לברוח מן העיר כשדבר בעיר (וכ"כ בס' דברי הימים (פאס וחכמיה ח"א דף 47) וז"ל וברחו בני אדם רובם ככולם להרים ולגבעות ולמדניות שלא היתה בהם מכת הדבר). וכתב הגר"א (שם אות י"ז) וז"ל וכהאי גונא אמרו בבבא קמא (דף ס' :) דבר בעיר כנס רגליך. ודו"ק. וכ"כ האדמו"ר מסאטמאר זי"ע בס' ויואל משה (מאמר ש"ש אות קע"ה דף קס"ח :) ע"ד המהרש"א סנהדרין (דף צ"ז. ח"א ד"ה מאי) וז"ל ותהי האמת נעדרת (ישעיה נ"ט, ט"ו), בילקוט אמר שנעשית עדרים עדרים במדבר. ור"ל כי אנשי אמת יהיו הולכים ונחבאים במדברות מפני הדור הרע ההוא. ולפי פשוטו אינו מובן הלא אי אפשר לחיות במדבר והוא סכנה. אלא נראה שאף בתוך הישוב המה במדבר שאין להם שייכות עם אנשי הישוב שמובדלין ומפורשין זה מזה. עכ"ל.



טוב שנאמר בו (דברים ט"ז, י"ד) ושמחת בחגך. ולכן נשתרבה המנהג שלא לישא כפים כי אם בימים טובים. כן נראה לי. עכ"ל.

אמנם בספר הכלבו (סימן קכ"ה) וז"ל בכל הימים הכהנים נושאים כפיהם וכו'. ואין המנהג עתה לעשות נשיאות כפים אלא בשבתות וימים טובים. ואפשר כי נמנעו מפני טורח צבור. וכן הוא באורחות חיים (ה' נשיאות כפים אות א'). ע"ש. כלומר שאין המנהג עתה לעשות נשיאות כפים בימות החול מפני טורח צבור, אבל בשבתות וימים טובים אין בכך טורח ציבור. (ולאפוקי מדברי הפרנסים אשר אמרו שיש בזה טורח צבור, כמ"ש השיירי כנסת הגדולה הנ"ל באות א'). והוא הדין לפמ"ש הרמ"א שטעם ביטול מלאכה שחשבו הם לטפל הוא העיקר, באמת לא שייך אמתלא של ביטול מלאכה אלא בששת ימי המעשה אבל לא בשבתות ומועדים.

ומה שכתב הרמ"א שנשתרבה המנהג שלא לישא כפים כי אם ביום טוב שנאמר בו ושמחת בחגך. הנה בספרי (בהעלותך פ"קא ע"ז) וביום שמחתכם אלו שבתות. ובמועדיכם אלו שלש רגלים. ובראשי חדשיכם כמשמעו. וכתב הבית יוסף (או"ח סימן רפ"א) בשם שבלי הלקט וז"ל מ"ש ישמחו במלכותך פירש ה"ר אביגדור כהן צדק שסמכו על מה שכתוב (דברים י', י') וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ואמרו (ספרי שם) וביום שמחתכם זה שבת. ויש לומר שעל זה סמכו לומר וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך. עכ"ל. וכן יסדו רבותינו הפייטנים זלה"ה, רבנו אברהם אבן עזרא ז"ל בפיוט כי אשמרה שבת, המתאבלים בו אחר נסוגים כי יום שמחות הוא ותשמחני. ורבנו ברוך ממגנצא ז"ל בפיוט ברוך אל עליון, עונג וגם שמחה בהם למשחה. ורבנו משה בפיוט מנוחה ושמחה, מנוחה ושמחה אור ליהודים יום שבתון יום מחמדים. נשמת כל חי וגם נעריצך אכול בשמחה כי כבר רצך. ורבנו יהונתן ז"ל בפיוט יום שבת קדש הוא, נפש כי נאנחה בא שבת בא מנוחה גיל וששון ושמחה. ורבנו האר"י ז"ל בפיוט יום זה לישראל, יום זה לישראל אורה ושמחה שבת מנוחה. ורבנו שלמה הלוי אלקבץ ז"ל בפיוט לכה דודי, בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה ברנה ובצהלה. וע' תוספות מועד קטן (דף כ"ג: ד"ה מאן) ותוספות ביצה (דף ט': ד"ה אלמא) וצל"ח שם. וע' זוהר פ' אמור (דף צ"ה.). ואכמ"ל.

וע' באשל אברהם מבוטשאטש (סימן קכ"ח, מ"ד) וז"ל אולי טעם מנהג מדינות אלו שלא לישא כפים בשבת קודש, הוא מצד נטילת ידים הקודם שיש בו חשש שמא יעביר ארבע אמות ברשות הרבים מים או כלי, כיון דצריך להיות תיכף לנטילת ידים ברכת כהנים. וביום כיפור כיון שיש הוה אמינא בש"ס (כריתות דף י"ד). שאין עירוב והוצאה ליום כיפור, צריך לומר שהיה אז מנהג עם בני ישראל לישא כפים בו ושלא לחשוש שמא יעבירנו. עכ"ל.

ו. ובספר מטה משה (סימן קצ"ט) וז"ל ולי הכותב קשה על טעם שני שכתוב מטעם ביטול מלאכה, התינוח בחול בשבת מאי איכא למימר, מאי טעמא לא יברכו את העם. ואפשר ליישב דבשבתות השנה גם כן טרודים בהרהורים על מחייתם ובטול מלאכתן, אבל ביום טוב שאז שרויים בשמחה ובטוב לב, וטוב לב הוא יברך את העם. ויש שכתוב מפני הגוים, כי ביש מקומות אין מניחין שם גוי בעת הדוכן. עכ"ל. ובשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' י"ב) אחריו החרה החזיק בטעם זה. אבל תא חזי למרן החיד"א וצ"ל בשו"ת יוסף אומץ (סימן ע' אות ד') שדחפו בשתי ידים וז"ל שמעתי שיש מי שמנע לכהנים לומר ברכת כהנים אם יש גוי בבית הכנסת ולא ידעתי טעמו. ואפשר דעבד הכי משום דבסימן נ"ה דין ד' יש סברא דלענות אמן צריך שלא יהיה מפסיק טינוף או גוי. והשתא שיש גוי מפסיק בין הכהנים לקהל או לאיזה יחידים אינם יכולים לענות אמן. ואי משום הא לא איריא דכבר כתב הרב הגדול מהר"י דוד ז"ל בספרו בית דוד סימן ל"ב דדין זה דגוי מפסיק היינו כשהמברך ברשות אחד והעונה



ברשות אחר אז הגוי שביניהם מפסיק אבל אם המברך והעונה ברשות אחד דמצטרפין אין הגוי מפסיק ע"ש. וא"כ בנדון דידן שהכהנים והעם ברשות אחד הגם דיש שם גוי אינו מפסיק. ואין לבטל ברכת כהנים. מאחר דמשום איבה אין יכולים להוציא הגוי מבית הכנסת. ואם טעמו של המורה הזה אשר מנע אמירת ברכת כהנים הוא כדי שלא ילעיג, הא בורכא היא דאין לבטל ברכת כהנים משום לעג השאננים ח"ו ואין צורך להאריך בזה. באופן דעל פי הדין נראה דצריך לברך ברכת כהנים כי הוא צורך גדול בתפלה ואין לבטל מצוות ולמנוע ברכתן של ישראל. ולא די כי בערים האל אין אומרים ברכת כהנים כל יום אלא אפילו בשבת או ברגל רוצים למונעם. ומי יודע אם לא ירגילו עצמם לבא הגוים ונמצאת ברכת כהנים בטלה ח"ו. עכ"ל.

והנה רבנו חיים אלפאנדרי זצ"ל בשו"ת מגיד מראשית (דרך הקדש דף י"ד. ד"ה איך) כתב וז"ל ראו זה חדש מה שמצאתי בהגהות מהר"ר בצלאל אשכנזי ז"ל אשר ישנם בעיר הקדש חברון תוב"ב, וזה לשונו, בספר המקצועות מצאתי כתוב היכא דאיכא נידה בביתיה דכהן אסיר ליה למיסק לדוכן כל אימת דאיתא בנידותה, דחיישינן דילמא נגע במידי דנגעה היא ואתי לאיטמוי וכו'. וכתב עוד שם (דף י"ד: ד"ה ועוד) וז"ל מיהו תימא לומר שאפילו בזמן הזה נוהג דבר זה דאמר ר' יודן שאסור לישא את כפיו היכא דאיכא נדה וכו', דילמא במקדש דוקא הוא דקאמר מפני שמזכיר את ה' כהלכתו וצריך פרישת טהרה ביותר וכו'. והמחמיר מתברך ברכת שמים. עכ"ל איש אלהים קדוש הוא הרב בצלאל ז"ל. ואני שמעתי רוב ק"ק אשכנזים אין הכהנים נושאים את כפיהם בכל תפילה ותפילה כי אם פעם אחת בחדש דים ולתקופת השנה ביום הכפורים, אפשר שחוששין לזה האיסור דוקא. עכ"ל. ואפשר שזהו כונת מנהג הכהנים שכתב האגור בשם גדול הדור מהר"י מולך ז"ל שמנהג הכהנים לטבול קודם נשיאת כפים. ואין כונת המנהג מחמת קרי כמ"ש בשו"ת מהר"י"ל (החדשות סימן כ"א).

אמנם הפרי חדש (סי' קכ"ח, ל') וז"ל מצאתי כתוב בשם ספר המקצועות דהיכא דאיכא נידה בביתיה דכהן אסיר ליה למיסק לדוכן כל אימת דאיתיה בנידותא, דא"ר יודן כל כהן שנשא את כפיו ואמו או אשתו או בתו נידה ונכנס הוא באותו בית שנידה לשם, הרי תפילתו על ישראל תועבה, ואף הוא גורם לזרעו שיאבד מן העולם. ודברים אלו אין לפרסמם דלא הם מעיקר הדין, והנח לישראל שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. ומרן החיד"א זצ"ל במחזיק ברכה (סי' קכ"ח אות י' דף כ"ז.) וז"ל וראיתי במדרש תנחומא סוף פ' תזריע שאמרו דכהן אינו חושש ליכנס בבית שהנדה שם משא"כ בשהמת בבית. ולשון ס' המקצועות הובא בפירוש הראב"ד למס' תמיד בסופו, ושם נאמר דאסור כהן ליכנס בבית נדה כמו בבית המת והוא הפך דברי תנחומא הנז'. והנה הראב"ד כתב עלה דהיינו דוקא במקדש דמזכיר השם. ועפ"ז ניחא דדברי התנחומא מתוקמו בגבולין. עכ"ל. ולפינו בתנחומא (מצורע י"ח) המת בבית אין כהן גדול נכנס לשם, אבל נדה כהן גדול נכנס עמה בבית ויושב עמה על האיצטבא, ובלבד שלא תהא מתנדדת. ולשון כהן גדול משמע שנכנס אפילו למקדש. וע' אשל אברהם מבוטשאטש (סי' קכ"ח, מ"ד).

ז. ובשו"ת בית אפרים (או"ח סימן ו') כתב וז"ל ובהיותי מעיין בזה אנהירינהו לעיינין מן שמיא ודייקנא ואשכחנא טעמא רבא למנהגא והגדולים שנדחקו קצת בטעם המנהג מקום הניחו לי להתגדר בו כאשר אבאר בעזה"י טעמא רויחא בלי גמגום ופקפוק כלל. והוא עפ"י מה דאמרינן בכתובות (דף כ"ד:) איבעיא להו מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין כו', ואב"א השתא נמי בתרומה דרבנן אכול בתרומה דאורייתא לא אכול כו'. הא קמן דבאיסורא דאורייתא לא שבקינן להו דספיקא הוי כיון שלא מצאו כתבם המתייחסים. וכ"כ הרמב"ם (פ"ך מהל' איסורי ביאה) וז"ל הכהנים בזמן הזה בחזקה הם כהנים ואין



אוכלים אלא בקדשי הגבול והוא שתהיה תרומה של דבריהם (אבל תרומה של תורה וחלה של תורה אין אוכל אותה אלא כהן מיוחד). ובשו"ת מהרשד"ם (אה"ע סי' רל"ה) כתב בענין שבויה לכהן וז"ל אני סומך בזה על מ"ש הריב"ש ז"ל (בסימן צ"ד) וז"ל כ"ש הכהנים שבדורותינו שאין להם כתב היחוס אלא מפני חזקתן נהגו היום לקרוא ראשון בתורה כו' ע"ש. הרי שהכהנים שבזמנינו אינם כהנים ודאי רק ספק, וכיון שאיסור זה דשבויה אינו אלא מדרבנן, ראוי לומר ספק דרבנן לקולא כו' עכ"ל. ולפי"ז כיון דהני כהני ספיקא הוי עכ"פ להרבה פוסקים, איך נאכיל אותם דבר האסור להם ונצוה אותם לישא כפיהם, דהא זר הנושא כפיו עובר בעשה דכה תברכו אתם ולא זרים כמבואר בכתובות שם. ואף לפמ"ש הרמ"א (סי' קכ"ח, א') ליישב דברי התוס' דאפשר עם כהנים אחרים אינו עובר, מ"מ היכא דאפשר שאין כאן כהנים כלל רק זרים ודאי שעוברים. וגם דעכ"פ איכא משום ברכה לבטלה כמ"ש התוס' בשבת (דף קי"ח ד"ה אילו), ולדעת כמה פוסקים בברכה לבטלה עובר משום לא תשא מדאורייתא, ואף להתוספות ודעימייהו דאסמכתא הוא מ"מ אין לברך מספק. ומ"מ אף לישא כפיו בלא הברכה אקב"ו בתחלה ג"כ אסור כמ"ש הגאון בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק או"ח סימן ו') דברכת יברכך גופיה נמי ברכה לבטלה הוא עיין שם. עכ"ל.

אמנם הגאון רבי וידאל הצרפתי החמישי זצ"ל, בהסכמה לפסק דין של הגאון רבי שלמה אבן דנאן זצ"ל בשו"ת בקש שלמה (סימן כ"ט) ובית דינו, היא ל'ו נדפסה בקובץ מאה שערים (ירושלים תשנ"ג עמוד ב'), כתב וז"ל ואולם מה שנסתייע הרב הפוסק י"ץ מההיא דמהרשד"ם אה"ע סי' רל"ה וכו'. ואסופה דמילתא. כתב מהרשד"ם שאני סומך בזה עמ"ש הריב"ש בסי' צ"ד וז"ל כהנים שבדורותינו אין להם כתב היחוס אלא מפני חזקתן נהגו היום לקרות בתורה ראשון וכו'. וסיים הרב ז"ל ברי שהכהנים שבזמנינו אינם כהנים ודאים וכו' ע"ל. דבר זה ישנו במחלוקת גדולה בין גדולי הפוסקים קמאי ובתראי זה אמר בכה וזה אמר בכה. ועיין להרב שדה חמד קונטרס הכללים מערכת כ' כלל צ"ב שאסף איש טהור להקת הפוסקים ראשונים ואחרונים מערכת לקראת מערכת אם הכהנים בזמן הזה הם בחזקת כהנים גמורים או לא. עיין שם שהאריך ופלפל בחכמה כמדתו לכל רוח ולא הכריע כלל כדרכו תמיד בקדש. עכ"ל. ואכמ"ל.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סימן כ"ג) וז"ל ונ"ל טעם פשוט, דנשיאת כפים כתיב בקרא אחר עבודה, וכדילפינן רפ"ב דמגלה (דף י"ח). מדכתיב וירד מעשות החטאת ויברך את העם, ותפלה במקום עבודה, ואין ספק כשאין עבודה רצויה והיא פגול ח"ו גם ברכת כהנים לא תחול על המתברכים אז, והיות בעו"ה כל ימות החול טרודים על המחיה והכלכלה ורוב התפללות בלי כוונה וטרדה מרובה, ותפלה בלא כוונה כקרבן שאינו רצוי, ע"כ מברכים ביי"ט שהעולם פנויים ומכוונים בתפלתם. עכ"ל. אמנם בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סימן צ"ה) וז"ל ומה שברוב העולם אין כהנים עולים לדוכן כל ימות השנה, מנהג גרוע הוא ומשום בטול מלאכה לעם. ומי שנתחכם לחזק ידים רפות שתעמודנה ברפיון בקש סמך לאותו מנהג והפריז הרבה על המדה, כי דרש סמוכים (ויקרא ט', כ"ב) וישא אהרן את ידיו וירד מעשות החטאת, לפיכך נהגו שלא לשאת את כפיהם אלא בימים טובים ובמוסף דוקא שיש בו חטאת. והא קפחינהו לכהנים בטעותא רבתא אלא שאין כהן עובר בעשה עד שיאמרו לו עלה ודי בזה. עכ"ל.

ועוד, מה שכתב החתם סופר דכתיב וירד מעשות החטאת ויברך את העם, במחילת כבוד תורתו ארכביה אתרי רכשי, שהם שני כתובים אשר היו לאחדים בידו. שנאמר (ויקרא ט', כ"ב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים. ונאמר (שמואל ב. ו', י"ח) ויכל דוד מהעלות העולה והשלמים ויברך את העם. ובאמת רש"י ז"ל (פי' שמיני שם) פירש ויברכם וז"ל ברכת כהנים יברכך יאר ישא. אבל הרמב"ן ז"ל (שם) פירש וז"ל יש לי לומר שכך אמרו ברכה זו שברך אהרן את העם מעצמו סתומה היא ולא פירש לנו



הכתוב מה היא. עכ"ל. וכן העלה המשנה למלך בהלכות תפלה ונשיאת כפים (פי"ד ה"ט) שהברכה הזאת אינה ברכת כהנים. עיין שם. ועי' למורי הרב נאמ"ן שמו י"ץ בקובץ דרכי העיון (תשמ"ו, עמוד 56 אות ו'). קחנו משם.

סוף דבר, בס' ערוך השולחן (סי' קכ"ח, ס"ד) וז"ל והנה ודאי אין שום טעם נכון למנהגינו לבטל מצות עשה דברכת כהנים כל השנה כולה, וכתבו דמנהג גרוע הוא, אבל מה נעשה וכאלו בת קול יצא שלא להניח לנו לישא כפים בכל השנה כולה. ומקובלני ששני גדולי הדור בדורות שלפנינו כל אחד במקומו רצה להנהיג נשיאת כפים בכל יום וכשהגבילו יום המוגבל לזה נתבלבל הענין ולא עלה להם ואמרו שרואים כי מן השמים נגזרה כן. עכ"ל. ומעשה של שני גדולי הדור הוא בשו"ת משיב דבר (ח"ב סימן ק"ד) וז"ל וזכרוני ששמעתי כמדומה מחותני הגאון מהרי"ץ הגאב"ד דוואלזין זצ"ל, שפעם אחת הסכים רבינו הגר"א ז"ל להנהיג נשיאת כפים בכל יום בבית מדרשו. ועכבוהו מן השמים ונלקח לבית האסורים בעת המחלוקת הנוראה בוילנא ל"ע. ואח"כ חו"ז הגאון אביר הרועים מוהר"ח ז"ל הסכים ביום א' שביום המחרת יצוה לישא כפים. ובאותו לילה נשרף חצי העיר ובית הכנסת שבעיר וראו והתבוננו שיש בזה איזה דבר סוד בסתרי השפעת הברכה היורד על ידי ברכת כהנים בחוץ לארץ, ואין אתנו יודע עד מה. עכ"ל. אמנם בספרי (שופטים פיסקא קס"ז) עה"פ (דברים י"ח, ה') הוא ובניו כל הימים, בין בארץ ובין בחוצה לארץ.

ח. ולע"ד מה שאין הכהנים נושאים כפיהם בכל יום במדינות אלו, אל תהי בו למנהג הלו, ואמתיק סוד ואגלה רז, שהמנהג מיוסד על אדני פז. דהנה במקדש היו הכהנים נושאים כפיהם בכל יום, כדאמר בתמיד (דף ל"ג): באו ועמדו על מעלות האולם וברכו את העם ברכה אחת. ובסוטה (דף ל"ח). יליף לה מדכתוב (דברים י"ח, ה') כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים. מקיש בניו לו, מה הוא בנשיאות כפים אף בניו בנשיאות כפים, וכתוב כל הימים. ואיתקש ברכה לשירות דכתיב (דברים י', ח') לשרתו ולברך בשמו. ומיהו אע"פ שברכת כהנים נוהג בכל יום עיקרו במועדים. וכעין מ"ש בדרך הקדש (דף י"ד: הנ"ל) שאע"פ שברכת כהנים נוהג בגבולין עיקרו במקדש. והחילוק הוא שברכת כהנים של כל הימים הוא בבחינת (במדבר ו', כ"ז) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקב"ה מסכים על ידם כמ"ש בחולין (דף מ"ט.). אבל ברכת כהנים של המועדים הוא בבחינת רצה הקב"ה ואמר לברכנו, וכמו שישדו אנשי כנסת הגדולה והשיאנו ה' אלהינו את ברכת מועדיך כאשר רצית ואמרת לברכנו. ואופן הברכה של אותו ברכת מועדיך הוי נמי על ידי ברכת כהנים, שכן תקנו ויסדו לשון והשיאנו על שם ישא ה' פניו אליך. וכ"כ השפת אמת (פסח תרמ"א) שברכת מועדיך הם ג' הברכות יברכך כו' יאר כו' ישא כו'. עיין שם. ומו"ז רבנו וידאל הצרפתי השני זיע"א בס' צוף דבש פירש פסוק (במדבר ו', כ"ג) כה תברכו את בני ישראל וגו', אמר כה תברכו שכבר נזכר הברכה שנאמר (שמות כ', כ"א) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך, ולא נשאר אלא אופן הברכה איך היא. עכ"ל. ונראה דלא שנא כל הימים ולא שנא ברכת מועדיך, בכל המקום אשר אבוא אליך וברכתך היינו על ידי ברכת כהנים.

והנה הגאון רבי יצחק זאב הלוי מבריסק זצ"ל (חידושי הגר"י סימן ס"ט) כתב בענין ברכת מועדיך וז"ל והיכן הוא ואמרת לברכנו. עיין רש"י על הפסוק (דברים ט"ז, ט"ו) והיית אך שמח שכתב לפי פשוטו אין זה לשון ציווי אלא לשון הבטחה. אם כן לפי פשוטו הוא ברכה. ודו"ק. עכ"ל. אמנם באמת כבר קדם ועמד בזה זקנו הגאון הנצי"ב מוואלאזין זצ"ל בהעמק דבר פסוק (דברים ט"ז, ט"ז) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם. וז"ל ידוע מאמרם ז"ל בחגיגה (דף ב'). סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה, שנאמר יראה יראה,



כדרך שבא לראות כך בא לראות) דמשמעו יראה יראה, היינו יראה את פני ה', ויראה מה' כביכול. ומובן דכמו כן מתפרש סיפיה דקרא ולא יראה את פני ה' ריקם בשני אופנים, היינו לא יבא לראות פני ה' בלי קרבן, ולא יהיה נראה ממנו יתברך ריקם אלא יהיה טעון ברכה. והוכחה על זה הפירוש גם כן מבואר בספר שמות (כ"ג, ט"ו). ולא יראו פני ריקם) יע"ש. והיינו דמצלינן אחר זכירת מקרא זה, והשיאנו ה' אלהינו את ברכת מועדיך כאשר רצית ואמרת לברכנו. ולא נמצא בשום מקום שאמר ה' לברכנו במועדים, זולת בזה המקרא.

אכן לשיטת הגאונים שהביא הרא"ש בראש השנה (פרק ד' סימן י"ד) דגם בראש השנה ויום הכפורים אומרים והשיאנו, צריך לומר שהוא משום דכתיב בפ' בהעלתך (במדבר י', י') וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וגו' והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם, וכל זכירה היא לברכה כדתניא בספרי פ' בהעלתך כל מקום שנזכרים ישראל אין נזכרים אלא לתשועות. וכתיב (תהילים קט"ו, י"ב) ה' זכרנו יברך, הזכירה גורם שיברך. וכן הוא בבראשית רבה פ' וירא (פ' מ"ט, א') מצינו שהקב"ה מזכיר שמן של ישראל ומברכן שנאמר ה' זכרנו יברך. אבל לפי זה גם בראש חודש צריך לומר והשיאנו, שהרי כתיב (שם) ובראשי חדשיכם, ובאמת הכי איתא בירושלמי פ' הרואה (ברכות פ"ט ה"ב). שמואל אמר צריך לומר (והשיאנו). והרא"ש שם כתב בשם רבינו שלתיאל דחגיגה היינו ברכת מועדיך (דכתיב ביה כברכת ה' אלהיך, וזה אינו כי אם שלש פעמים בשנה). עכ"ל. ועי' מחזור ויטרי (סימן שכ"ח). עיין שם.

והשתא אם כנים אנו, נמצא ברכת כהנים שייד כל הימים, וברכת מועדיך שייד בשלשה רגלים. ולפמ"ש הרא"ש בשם הגאונים שגם בראש השנה ויום הכיפורים אומרים והשיאנו, א"כ ברכת מועדיך שייד ג"כ בימים נוראים. ולפמ"ש בירושלמי שצריך לומר והשיאנו בראש חדש, א"כ ברכת מועדיך שייד ג"כ בראש חדש, כדאמר בערכין (דף י'): ראש חדש איקרי מועד.

והשתא לפמ"ש בספרי (במדבר י', י' הנ"ל) וביום שמחתכם אלו שבתות, י"ל דברכת מועדיך שייד ג"כ בשבת. וכמ"ש החזקוני (ויקרא כ"ג, ב') וז"ל אלה הם מועדי, על שבת נאמר על שם שיש שבתות רבות בשנה. ולאפוקי מדברי הרמב"ן (שם) שאין השבתות בכלל מועדי ה'. והא דאיתא בערכין (דף י'): שבת לא איקרי מועד. הנה הגאון רבי ירוחם פישל פערלא זצ"ל בביאור ספר המצוות לרבנו סעדיה גאון (עשה ל"ח ל"ט) וז"ל נראה דודאי בכל מקום שנזכרו מועדים לא יתכן לומר דאין שבת בכלל, דודאי קדושת שבת חמירא טפי מקדושת המועדים, ושם מועד יתכן גם על שבת, דאין מועד אלא זמן כתרנומו דהיינו זמן ידוע ומיוחד, וזה שייד בשבת כמו ביום טוב. והא דאמרין שבת לא איקרי מועד, היינו רק לומר שאין לנו הכרח לומר שהוא בכלל סתם מועד דקרא האמור בהלל כדי שנצטרך לחדש ולומר דגם בשבת צריך לקרוא את ההלל, דסתם מועד האמור בקרא היינו יום טוב. עכ"ל.

ובספר ילקוט יוסף (סי' קכ"ח, י"ד בהערות דף רל"ז) דרש טעמא דקרא בחיוב ברכת כהנים בכל יום וז"ל והסברא בזה דאי נימא דליכא חיוב בכל יום אם כן חובה זו לברך את ישראל מתי תהיה יום אחד בשנה או יותר, וכמ"ש הרמב"ן בספר המצוות (מצוה ה') שלדעת הרמב"ם דתפלה מן התורה היינו דצריך להתפלל בכל יום, שאם אינה בכל יום מתי תהיה החובה הזאת להתפלל, יום אחד בשנה או בכל ימיו פעם אחת. ע"ש. ולפי זה י"ל כן גם לגבי ברכת כהנים. עכ"ל. והנה אעיקרא דברי הרמב"ן מתי תהיה החובה הזאת להתפלל, יש להשיב בדברי הרמב"ן עצמו (ויקרא כ"ג, ב') וז"ל וטעם מקראי קדש שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותנו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלהים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל. עכ"ל. וכתבו הבית יוסף (או"ח סי' תפ"ז) והפרי מגדים (מ"ז סי' ת"צ ס"ק ב') דלפירוש הרמב"ן תפלה במועדים מדאורייתא. עיין שם. ולפי



זה נראה שאם גם בשבת התפלה מדאורייתא, תליא בפלוגתת החזקוני והרמב"ן הנ"ל אם שבת בכלל מועדי ה' או לא. ובאמת הפרי מגדים (א"א סי' ק"ו ס"ק ג') כתב יש אומרים בשבתות וימים טובים תפלה מן התורה. עיין שם. והנה לע"ד ברכת כהנים כל הימים לא היו מילתא דתליא בסברא אלא גזירת הכתוב. ואלמלא מקרא שכתוב כל הימים לא היו הכהנים מברכים את העם אלא כאשר ישראל קרואים ונאספים בבית ה' בתפלה ויש בו ברכת מועדיך, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

ט. והנה ביומא (דף ל"ט): תנו רבנן אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק אמר להם בשנה זו הוא מת. אמרו לו מניין אתה יודע. אמר להם בכל יום הכפורים היה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים, נכנס עמי ויצא עמי. והיום נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים, נכנס עמי ולא יצא עמי. אחר הרגל חלה שבעה ימים ומת, ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם. ופירש רש"י (שם) וז"ל מלברך ברכת כהנים את העם בשם המפורש. שלא היו כדאי. עכ"ל. והקשה התוספות רי"ד (יומא שם) וז"ל קשה לי וכי יכולין להמנע והכתיב ושמך את שמי המיוחד לי דהיינו ביו"ד ה"א וכדתנן במקדש היו מזכירין את השם ככתבו. ויש לומר אינו חובה אלא רשות שהיו רשאים להזכיר את השם ככתבו במקדש אבל אם אינם רוצים להזכיר רשאים הם להזכיר בכינויו במדינה. אי נמי יש לומר האי שם הוא בן ארבעים ושתים אותיות כדאמרינן בקידושין שהיו מבליעין אותם בנעימת אחיהם הכהנים, אבל שם בן ארבע אותיות ככתבו היו מזכירו אותו אפילו לאחר מותו. עכ"ל. ולפי פירוש בתרא ניחא קושית הרש"י בסוטה (דף ל"ח). וז"ל לכאורה קשה דהא כהן גדול ביום הכיפורים היה מזכיר י' פעמים שם המפורש כדאיתא בסדר יומא (דף ל"ט): ומשמע דאף משמת שמעון הצדיק. עיין שם. ולפירוש קמא שהוא פירוש רש"י נ"ל שיש לחלק בין כהן גדול וכהן הדיוט. ואע"פ שנמנעו הכהנים מלברך בשם, היינו דוקא כהן הדיוט דלגביה שם המפורש רשות הוא, משא"כ כהן גדול שפיר היה מזכיר שם המפורש בברכת כהנים ובסדר העבודה, דלגביה חובה היא. ומיהו נראה שאף לפירוש בתרא יש לומר כן, דהנה השפת אמת (יומא שם) הקשה מקידושין (דף ע"א). תניא אמר רבי טרפון, פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים. והתם מיירי משם בן י"ב אותיות. ותירץ שלא נמנעו אלא מלברך בקול רם. ולפמ"ש לחלק בין כהן גדול וכהן הדיוט ניחא. ושו"ר שכן תירץ רבנו מהרש"א ז"ל בחידושי אגדות (קידושין שם).

והנה בראש השנה (דף י"ח): תניא צום הרביעי זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר. צום החמישי זה תשעה באב שבו נשרף בית אלהינו. צום השביעי זה שלשה בתשרי, שבו נהרג גדליה בן אחיקם. ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו. והשתא הואיל וכשהכהן אינו נקרא אינו עובר כנ"ל, א"כ כמו שנמנעו הכהנים מלברך בשם המפורש אחר מיתתו של שמעון הצדיק, ואוקמוה על עיקרו לברך בשם אדנו"ת, שלא היו כדאי. כך אחר שריפת בית אלהינו, נמנעו הכהנים מלברך את העם בכל יום, ואוקמוה על עיקרו לברך את העם במועדים, שלא היו כדאי. וכדאמר בבבא בתרא (דף ס'): שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר.

ואם כנים אנו ניחא המנהג לישא כפים בשלשה רגלים, וניחא ג"כ המנהג לישא כפים בשלשה רגלים ובימים נוראים, וניחא ג"כ המנהג שהביא הדרך הקדש (דף י"ד: הנ"ל) לישא כפים בראשי חדשים, וניחא ג"כ המנהג לישא כפים גם בשבתות, וכמו שהביא הכלבו (סימן קכ"ה הנ"ל), שכולם בכלל ברכת מועדיך כנ"ל.

והנה בשו"ת בית אפרים (או"ח סימן ו' הנ"ל) כתב וז"ל ולפי זה אדרבא צריך ליישב מנהג ארץ ישראל ומלכות מצרים דנהוג גביהו שישאו כפיהם בכל יום, איך לא חששו לזה כיון



שהכהנים אין בידם כתבים המתייחסים וכו'. ובזה נחה שקטה דעתי בחילוק שבין בני א"י ומלכות מצרים לבין בני גולה שבמדינות אלו, משום דבני א"י ומלכות מצרים שביתתם במקומם כמאז כן עתה ולא היה עליהם טלטול הגירושין ובגולה לא הלכו רק כל הגלים והמשברים שעברו עליהם היו בקביעותם במקומם ושפיר הם כהני חזקה אף על פי שאין כתב יחוסם בידם. משא"כ אגן בני מדינות אלו ומדינות אשכנז שהורקנו מכלי אל כלי ומגולה אל גולה בגירוש צרפת קטלוניא ארגון שפניא ופורטגאל ואיטליא ונתפזרו מהני להר ומגבעה לגבעה כמוזכר בספרי מהר"י אברבנאל וצרור המור והחסיד מהו' יוסף יעבץ ובכל ספרי סדרי הדורות המספרים גודל התלאה אשר מצאתנו כאשר הגלתה הגולה ממקומות הנ"ל ושאר מקומות אחרים, ובזה ודאי יש לחוש שנתבלבלו כמ"ש רש"ל (ים של שלמה ב"ק פ"ה ס"י ל"ה). עכ"ל.

ברם להנ"ל אתי שפיר. שאין סברא שימנעו הכהנים מלברך את העם אחר שריפת בית אלהינו אלא דוקא לפירוש רש"י ז"ל שנמנעו אחר מיתתו של שמעון הצדיק מלברך בשם שלא היו כדאי. משא"כ לפירוש הרמב"ם (הל' תפילה פרק י"ד, י"ג) שנמנעו אחר מיתתו של שמעון הצדיק שלא ילמוד השם המפורש אדם שאינו חשוב ושאינו הגון, א"כ מהיכי תיתי שימנעו הכהנים מלברך את העם אחר שריפת בית אלהינו. ואתי שפיר מנהג כל מלכות מצרים והמוסתערביים בני ארץ ישראל שנגררו אחרי פירוש הרמב"ם ז"ל שהיה מרא דארעא דמצרים. משא"כ כהני אשכנז וכהני ספרד נגררו אחרי פירוש רש"י, ועל כן נמנעו מלברך את העם בכל יום שלא היו כדאי, ולא מפני שהם ספק כהנים ח"ו כמ"ש הבית אפרים.

ובצאתי אשיחה כי לו עמי שומע לי, נ"ל לתקן לקבל עלינו מעכשיו להוסיף לישא כפים אף בראשי חדשים לכשנחזור להתפלל בצבור. על דרך דאמר בתענית (דף ח'): נקבליה עילוון ולכי בטיל שמדא ליתביה. וכמו שתיקן הגאון רבי יששכר בעריש בערענשטיין זצ"ל בק"ק האג בזמן החול"י ר"ע לומר ברכת כהנים בשבתות לסגולה כנ"ל (באות ד'). ובפרט לפמ"ש בדרשת ל"ג בעומר (אות ג') בשם דעת זקנים מבעלי התוספות (במדבר כ"ח, ט') שראש חודש זמן כפרה לכל תולדותיו של אדם, ומועלת שלא תפול עליהם אסכרה. עיין שם. והרי כבר הסכימו האהל יעקב והשיירי כנסת הגדולה (הנ"ל באות א') שהלואי ישאו הכהנים בקהלתנו את כפיהם בכל יום, ודלא כהערוך השולחן הנ"ל (סוף אות ז'). וכבר היה לעולמים שנהגו לישא כפים בראשי חדשים וכמ"ש בשו"ת מגיד מראשית (הנ"ל אות ו'). והנה החכם ששפורטש (שם) כתב שאם יבטלו הברכת כהנים אזי אם ירצו אחר כך לחדש לברך את העם בכל שבת ובכל יום יישר כחם, שאז אם יבא זכרונו של המטעה המסית יבא זכרון קלקולו גם כן ויאמרו פעם אחת נתקן על ידו ונתבטל ומזכירין אותו לגנאי ואיכא היכרא דלא נתקן על ידו. והכרעתי לעיל (סוף אות א') שבאמת הואיל ולא פשט בישראל לישא כפים בכל שבת עד דאתא פלוני והחזיקו בידם אכן נקרא על שמו, אלא שאף על פי כן אין הברכת כהנים מקבל טומאה ח"ו ולית לן בה כדברי החכם אבוהב. והנה אם מעתה ישאו כפים גם בראש חודש, א"כ נהפך כל הברכת כהנים להיות מטעם ברכת מועדיך כנ"ל (באות ח') ולא מטעם ביטול מלאכה וטורח ציבור כדברי האגור והכלבו (הנ"ל באות ה'), וא"כ על ידי זה נמי יפקע שלא יזכר ולא יפקד עוד שתהא מצות ברכת כהנים בקהלתנו נקראת על שם אותו נביא שקר, מבלי שיסכימו כולם לחדש המנהג לברך הכהנים את העם בשבתות, שאין אחר הוראת מרא דאתרא ולא כלום.

ועל זה באתי על החתום  
פה אנטווערפען, יום א' ח' סיון תש"פ.

**יוסף בנימין ב"ר עמרם צרפתי**